

Економска криза до ивице опстанка довела многе раднике, хиљаде незапослених, као и већину пензионера

На вересију живи 3.000.000

ЖИВОТ им ни пре две године није био лак. Штедели су и преживљавали од данас до сутра. Док је криза већину докучила, њих је бацила на колена. Незапослени, радници који на крају месеца преброје минималац, хиљаде оних којима послодавци и не спремају коверту, пензионери, па и поједини који су покушали да динар стекну у бизнису, другу годину кризе дочекују на ивици егзистенције. Њих је у Србији, грубо рачунајући, нешто мање од три милиона.

НЕЗАПОСЛЕНИ

ТЕШКО је одредити ко је први и коме је најтеже у колони социјално угрожених грађана Србије. Математика каже да су то незапослени, јер већина њих, макар на папиру, живи без динара прихода. Право на надокнаду, која је далеко од суме довољне за живот, у овом тренутку остварује нешто више од десет одсто клијената Националне службе за запошљавање (НСЗ).

На њиховој евиденцији у августу ове године регистровано је 724.270 грађана. Иако смо сведоци да су десетине хиљада људи од почетка кризе остале без посла, тај број је у односу на октобар 2008. већи за свега 6.862 незапослена.

- Број незапослених којима је исплаћена последња новчана накнада износи 76.599 - кажу у НСЗ. - Овај број се мења из месеца у месец. Најнижи износ новчане накнаде је 12.528 динара, што је 80 одсто минималне зараде у Републици, док је највиши износ 25.056 динара, а то је 160 одсто минималне зараде.

Градови у којима је забележена највиша регистрована стопа незапослености су Нови Пазар (чак 51,1 одсто), Лозница (40,4 одсто), Лесковац (40,3 одсто), Крагујевац (34,4 одсто), Крушевац (33,3 одсто)... Међу општинама, ситуација је најтежа у Лебану - 59,2 одсто незапослених, Белој Паланци (58 одсто), Баточини (53,9 одсто), Бојнику (53,4 одсто) и Владичином Хану (52,3 одсто).

И они који примају надокнаду на њу имају право од три месеца до годину дана, у зависности од тога колико су пре тога радили. Изузетак су незапослени које до пензије деле две године, па накнаду примају до тада.

СИРОМАШНИ

ЧИЊЕНИЦА да не раде и тешко живе није изненађујућа. Стандард у Србији је, међутим, толико низак да су у подједнако безизлазној ситуацији и стотине хиљада запослених грађана.

- Србија је једина земља у окружењу и у Европи у којој су људи у радном односу социјално угрожени - каже Ранка Савић, председник Асоцијације слободних и независних синдиката. - Ми смо високо политизована земља у којој политика одлучује и које фирме морају да плаћају доприносе, а које не морају. Најмање 400.000 људи прима минималац од 15.500 динара. С друге стране су запослени којима зараде касне. Око 350.000 до 370.000 њих плате чека од три до 15 месеци. Ове две групе чине скоро 800.000 људи.

Посебна категорија су радници који сваког дана одлазе на посао, али на крају месеца не зараде ни - минималац. Има и оних који раде не надајући се било каквој уплати, само због доприноса и стажа. Колики је тачно њихов број, нико не зна.

- Запослени у текстилној индустрији примају мање од минималца - каже Ранка Савић. - „Јумко“ Врање исплаћује плате од 8.300 динара. У тешком стању су и запослени у металском комплексу. Некадашњи гиганти који сада таворе. Имате такве случајеве, а држава онда са 5.000 динара помаже запосленим у јавном сектору. Најугроженији су свакако незапослени, али је званична евиденција далеко од реалности. Најмање је милион незапослених у Србији.

СТАРОСТ У БЕДИ

ДЕЦЕНИЈЕ рада, уплате доприноса, најстаријим грађанима наше земље углавном су донеле - понижење. У Србији живи 1,6 милиона пензионера. Око милион месец преживљава са мање од 200 евра. Више од 600.000 њих има чек на коме пише мање од 15.000 динара, а међу њима око 200.000 прима мање од 11.000 динара.

Статистика Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање показује да 787.375 бивших радника месечно не подиже више од 21.755 динара, а толики износ не пребацује ни 33.600 пензионисаних приватника. Убедљиво најниже пензије прима чак 220.000 пољопривредних пензионера. Они су, бавећи се земљом, обезбедили живот у старости гори него на социјалној помоћи. Већина њих месечно прима око 8.000 динара.

Пад стандарда најстаријих ишао је лагано. Пре десет година просечна плата је износила 90 евра, а пензија 82 евра. Данас је просечна републичка плата 320 евра, а пензија - 200 евра. Није необјашњиво ни како смо стигли дотле. Узбуна је звонила када смо пре деценију стигли до тога да за једног пензионера ради 3,5 запослених. Данас је на „врату“ једног радника - један пензионер и један социјални случај.

ОД ЗЕМЉЕ МАЛО

КРИЗА би могла да обори и традиционално уверење да ко има земљу не може да буде гладан. Старима који немају снаге да је обрађују и немају никаква примања, чињеница да поседују парцелу главна је сметња да остваре право на социјалну помоћ. И пољопривредници у пуној снази ових месеци тешко стижу до зараде. Гледано из њиховог угла, цене пољопривредних производа су мале, трошкови велики, а помоћ државе недовољна.

- Погледајте само колике су пензије пољопривредника, од 8.000 до 10.000 динара. То је најбољи показатељ ко је најугроженији у овом тренутку - тврди Богдан Шумљанац, председник Асоцијације пољопривредника Србије. - У селима се, међутим, редовно плаћа вода, струја и све што треба. У проблему су сви који су се задужили и не могу да

враћају рате. Купили су неку механизацију, она је сада стара неколико година. Не могу ни да је продају, нити да врате новац. Држава исплаћује премије, али не видим да оне имају ефекта. Људи имају од пет до десет хектара земље, а да би примили премију морају да плате пензионо и да за то дају 50.000 динара.

НЕСИГУРНОСТ

БРОЈ сиромашних је вишеструко већи од оних који су се пробали на списак корисника материјалног обезбеђења. Социјална помоћ стиже до 54.463 породице, односно 142.202 грађанина. А питање је како од ње преживљавају и они који је добијају.

Једночлано домаћинство може да располаже са највише 5.694 динара, двочлана породица са 7.823 динара, трочлана са 9.962 динара. Четворочлана мора да преживи од 10.665, а петочлана и већа од - 11.394 динара.

Значи да ако имају нека минимална примања, мања од наведених износа, држава најугроженијим грађанима само доплаћује до те цифре, која ваљда представља довољно новца за живот, а надлежни је зову - ниво социјалне сигурности. Стотине хиљада не добије - ни динара.

СРПСКИ ПРОСЕК ИЗГУБИО ТРКУ

ПРОСЕЧНА плата у Србији у августу износила је непуне 34.000 динара - свега 320 евра. И овог пута смо зарадили најмање у конкуренцији бивших југословенских република. Словеначки просек је три пута „јачи“ - 966 евра, хрватски - 744 евра, црногорски - 466, а бољи је и Босни и Херцеговини - 409 евра. За десет евра нам беже и Македонци, који у просеку зарађују 330 евра. Многи сматрају да смо претходних година живели нереално, примали нереалне зараде и имали нереални курс, а да је ово заправо наша стварност.

Економиста Мирослава Здравковић, уредник сајта „Економија“, упозорава и на проблем који није само српски - неравномерни регионални развој.

- Пролазимо кроз оно што се десило и другима у источној Европи, ако изузмемо Словачку, Мађарску и Пољску - објашњава Здравсковић. - Све се развијало и улагало у главним градовима. Требало је изабрати 60 стратешких, најважнијих предузећа и водити рачуна да се добро „удају“. Ми то нисмо урадили, него она пропадају, иду у геријатрију и чекају да оде најстарији запослени па да се угасе.

ПО ГЛАВИ - 8.427 ДИНАРА

КАДА се просечна зарада подели на све који не раде и не зарађују, просечан износ којим располаже грађанин Србије је знатно мањи - 8.427 динара. Гледано по градовима, најбоље живе Новосађани. Сваки месечно има на располагању 16.228 динара. Следи Београд са 15.458 динара. Потпуно је незамисливо како опстају грађани у другим деловима Србије. У Нишавском округу, без Ниша, просек по глави је свега - 3.433 динара.

И ГАЗДЕ ПРОПАДАЈУ

СА првим данима светске економске кризе многи су тврдили да ће је најлакше прегурати мала предузећа и предузетници, јер су најжилавији део привреде. Време је доказало да су они највише страдали. Од јануара до маја ове године чак 65 одсто њих било је у неком периоду неликвидно, као и 65,7 одсто предузетника, показала је анкета Уније послодаваца. Главни разлози су предуги рокови плаћања и велика оптерећења привреде.

- Најугроженији су били грађевинари. У мају чак 70 одсто грађевинске оперативе није радило, а од почетка кризе посао у овој области је изгубило око 30.000 радника - каже Драгољуб Рајић из Уније послодаваца. - Терет је пао и на запослене и послодавце у туризму и угоститељству, јер су се претходних година задужили, а промет је пао за 30 одсто. Занатство је скоро потпуно девестирано. У пољопривреди је све већи ниво сиве економије, јер не могу да поднесу тако високе доприносе. Тамо су рокови плаћања стигли до 133 дана. Генерално, најгоре су прошли произвођачи, јер су последњи у низу наплате.

КИШОБРАН ОД 25.000

КОНТРАСТИ привлаче пажњу. На централним улицама велеграда какав је Београд, где највећи део становништва све теже саставља крај с крајем, могу се, у пречнику од само сто метара, у Кнез Михаиловој и око ње, видети гламурозни излози са скупом фирмираном гардеробом и напуштени објекти у којима се доскоро продавала јефтина обућа, одећа или је била нечија занатска радионица.

Свака роба има свог купца - па су тако за српски стандард прескупи „Барбери“, „Бос“, „Армани“, „Макс Мара“ или „Ћезаре Паћоти“ у престоници пронашли свој интерес. Кишобран у њима кошта 25.000 динара, ешарпа 14.000, женске ципеле минимум 28.000, мушке бар 31.000, јакне и 50.000...

Тек као доказ да беда у Србији није општа категорија.